

Sygn. akt II UK 43/04

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący)

SSN Andrzej Kijowski

SSN Herbert Szurgacz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. K., E. K., R. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.

o rentę rodzinną w związku z chorobą zawodową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 października 2004 r.,

kasacji wnioskodawcy Rafała Kocielnika od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 11 września 2003 r., sygn. akt III AUa .../02,

oddala kasację.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 listopada 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił E. K. prawa do renty rodzinnej z tytułu choroby zawodowej dla jej syna R. po ojcu D. K. zmarłym w dniu 31 sierpnia 1998 r.

W odwołaniu od tej decyzji E. K. wniosła o jej uchylenie.

Wyrokiem z dnia 29 października 1999 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. oddalił odwołanie E. K. Sąd Okręgowy, opierając się na dowodach z opinii biegłych sądowych specjalistów: internisty-kardiologa i specjalisty chorób zakaźnych oraz protokole sekcji zwłok D. K. ustalił, że zgon D. K. nie był następstwem choroby zawodowej wirusowego zapalenia wątroby, lecz następstwem ostrego zatrucia alkoholem. Dokonując oceny dowodu z opinii biegłych sądowych Sąd Okręgowy powołał się na bezstronny i wiarygodny charakter tych opinii oraz zgodność opinii z protokołem sekcji zwłok. W tej sytuacji nie ma podstaw do przyznania prawa do renty rodzinnej. w oparciu o art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. (Dz. U. z 1983 r. Nr 30 poz. 144 ze zm.).

W apelacji od tego wyroku E. K. wniosła o jego zmianę i stwierdzenie prawa do renty dla syna zarzucając wyrokowi błąd w ustaleniach faktycznych. Zdaniem skarżącej przebyte wirusowe zapalenie wątroby stanowiło równoległą z zatruciem alkoholowym przyczynę zgonu. Należało więc przyjąć, że zgon spowodowany został chorobą zawodową.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. wyrokiem z dnia 13 grudnia 2000 r. zaskarżony wyrok uchylił, zniósł postępowanie przed Sądem Okręgowym poczynawszy od dnia 11 sierpnia 1999 r. i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny podniósł, że rozstrzygnięcie w sprawie dotyczącej renty rodzinnej dla R. K. dotyczy także rozstrzygnięcia dla M. K., drugiego dziecka D. K., którego matką jest E. K., ponieważ wszystkim uprawnionym przysługuje jedna renta rodzinna, która w przypadku różnych osób uprawnionych podlega podziałowi na równe części. Zatem E. K. jest osobą bezpośrednio zainteresowaną w sprawie w rozumieniu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. i winna być z urzędu wezwana do udziału w sprawie. Dlatego też postępowanie przed Sądem Okręgowym dotknięte jest nieważnością.

Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę nie uwzględnił faktu, iż w aktach rentowych znajduje się również odwołanie E.K. od decyzji odmawiającej jej renty rodzinnej w związku z chorobą zawodową, nie wezwał E. K. do udziału w sprawie, nie powiadamiając jej o terminie rozprawy i nie doręczając odpisów opinii biegłych. Tym samym zainteresowana, której w sprawie ubezpieczeniowej przysługują wszystkie prawa strony, nie brała udziału w postępowaniu przed Sądem Okręgowym i została pozbawiona możliwości obrony swych praw.

. Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zarządzeniem z dnia 12 listopada 2001 r., a wezwał E. K. do udziału w sprawie jako zainteresowaną,

Sąd Okręgowy ustalił, że D.K. od dnia 18 października 1993 r. pobierał rentę inwalidzką III grupy w związku z chorobą zawodową - wirusowym zapaleniem wątroby typu A. Zakażenie HAV nastąpiło w 1992 r. W dniu 30 sierpnia 1998 r. D.K. został znaleziony martwy w mieszkaniu przez byłą żonę E. K. Zwłoki poddano oględzinom i sekcji. W opinii zawartej w protokole sekcyjnym jako przyczynę śmierci przyjęto ostrą niewydolność krążeniowo-oddechową w przebiegu ostrego zatrucia alkoholem. Badaniem metodą enzymatyczną oznaczono we krwi i moczu po 4,7‰ alkoholu, zaś metodą chromatografii gazowej - we krwi i moczu po 4,7‰ alkoholu etylowego oraz śladowe ilości alkoholu metylowego. Stwierdzono nadto zaawansowaną marskość drobnoguzkową wątroby.

Decyzjami z dnia 21 października 1998 r. Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w P. stwierdził prawo do renty rodzinnej po D.K. na jego dzieci - . 3 października 1984 r. ze związku z E. K. z. d. J. oraz M. urodzonej 15 marca 1993 r. ze związku z E.K. z d. W. Decyzjami z dnia 23 listopada 1998 r. Oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w P. stwierdził nadto brak uprawnień do renty rodzinnej dla każdego z tych dzieci z tytułu choroby zawodowej. Organ rentowy oparł się na orzeczeniu Lekarza Orzecznika z dnia 13 listopada 1998 r. stwierdzającym, że przyczyną zgonu D.K. nie była choroba zawodowa - wirusowe zapalenie wątroby lecz niewydolność krążeniowo-oddechowa w przebiegu ostrego zatrucia alkoholem. Od decyzji odmawiających prawa do renty rodzinnej z tytułu choroby zawodowej odwołanie w dniu 20 listopada złożyła E. K. i w dniu 18 grudnia E. K.

Wydanie wyroku poprzedziło postępowanie dowodowe, w którym Sąd dopuścił dowód z opinii trzech biegłych sądowych gastrologa, internisty - kardiologa i specjalisty chorób zakaźnych i wewnętrznych, którzy zgodnie stwierdzili, że zgon D.K. nie był skutkiem, ani też nie pozostawał w związku przyczynowym z chorobą zawodową jaką było wirusowe zapalenie wątroby typu A (HAV), lecz następstwem ostrego zatrucia alkoholem. D.K. spożył śmiertelną dawkę alkoholu etylowego i dawkę alkoholu metylowego. Stwierdzone w protokole sekcji zwłok rozpoznanie marskości wątroby spowodowane było toksycznym uszkodzeniem wątroby w następstwie nadużywania alkoholu. Zapalenie wątroby typu A jest bowiem infekcją przenoszoną drogą pokarmową i w odróżnieniu od HBV i HCV nie powoduje trwałych następstw typu przewlekłe zapalenie wątroby z przechodzeniem w marskość wątroby.

Wyrokiem z dnia 8 stycznia 2000 r. Sąd Okręgowy oddalił odwołanie E. K. i E.K. Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy powołał art. 26 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 1983 r. Nr 30 poz. 144 ze zm.).

Apelację od tego wyroku złożyła E. K. Kwestionując ustalenia zawarte w opiniach biegłych zarzuciła wyrokowi błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę tego wyroku, polegający na uznaniu braku związku przyczynowego między chorobą zawodową D.K. w postaci przewlekłego zapalenia wątroby, a jego zgonem. Wniosła o jego zmianę i przyjęcie, że choroba zawodowa D.K. była równoległą obok przyczyny bezpośredniej - zatrzymania krążenia i oddechu na skutek intoksykacji alkoholem - przyczyną jego zgonu, a tym samym o uwzględnienie odwołania.

Wyrokiem z dnia 11 września 2003 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. oddalił apelację.

Stosownie do treści art. 26 ust. 1 powołanej ustawy o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych członkom rodziny pracownika, który zmarł wskutek wypadku przy pracy, lub choroby zawodowej, przysługuje renta rodzinna. Renta ta przysługuje również w razie śmierci wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej rencisty pobierającego rentę inwalidzką na podstawie tej ustawy. Z przepisu tego wynika więc wprost, że prawo do renty rodzinnej, tzw.

„wypadkowej”, przysługuje tylko wówczas, gdy istnieje związek przyczynowy pomiędzy zgonem a wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową. Wbrew twierdzeniom apelującej, materiał dowodowy zgromadzony w sprawie nie dawał Sądowi I instancji żadnych przesłanek dla ustalenia, iż choćby jedną z przyczyn zgonu D.K. było schorzenie pozostające w związku ze stwierdzoną u niego chorobą zawodową.

Niezależnie bowiem od etiologii rozpoznanej u niego marskości wątroby, ani dowody w postaci opinii biegłych lekarzy sądowych, ani w postaci protokołu sekcji zwłok nie pozwalają zasadnie przyjąć, iż przyczyną zgonu D.K., choćby jedną z wielu, była niewydolność wątroby. Sekcja zwłok, choć przeprowadzona przede wszystkim w celu stwierdzenia, czy zgon nastąpił z przyczyn naturalnych, miała na celu również wskazanie medycznej przyczyny śmierci. Wniosek zaprezentowany przez biegłego lekarza specjalistę medycyny sądowej i patomorfologa w opinii sporządzonej po przeprowadzeniu sekcji zwłok nie pozostawia żadnych wątpliwości, iż przyczyną zgonu D.K. była ostra niewydolność krążeniowo-oddechowa w przebiegu ostrego zatrucia alkoholem. Z opinii tej nie da się wyprowadzić wniosku, iż współprzyczyną zgonu była niewydolność wątroby spowodowana jej marskością. Żaden z biegłych lekarzy sądowych, z których opinii Sąd dopuścił dowód, również nie dopatrywał się przyczyny zgonu D.K. w niewydolności wątroby, a biegła specjalista chorób zakaźnych i wewnętrznych wręcz wskazała, że zmiany patomorfologiczne wątroby nie były na takim etapie, ażeby mogły doprowadzić do zgonu.

Wbrew twierdzeniom apelującej, również biegły lekarz gastroenterolog nie stwierdził, żeby przyczyną zgonu D.K. było toksyczne uszkodzenie wątroby. Biegły wyraził jedynie pogląd, że stwierdzane w przeszłości cechy uszkodzenia wątroby, stanowiące uzasadnienie dla uznania inwalidztwa w związku z chorobą zawodową, spowodowane były w rzeczywistości uszkodzeniem wątroby w następstwie nadużywania alkoholu i wskazał, że o nadużywaniu alkoholu świadczy m.in. przyczyna zgonu, tj. spożycie dawki śmiertelnej alkoholu etylowego oraz spożycie alkoholu metylowego .

Apelująca nie przedstawiła żadnych dowodów, które można by przeciwstawić dowodom zgromadzonym w sprawie, a zatem jej twierdzenie już o

istnieniu związku przyczynowego pomiędzy marskością wątroby a zgonem należy uznać za dowolne.

Sąd podkreślił, że w toku postępowania przed Sądem Okręgowym skarżąca nie twierdziła stanowczo, iż przyczyną zgonu D.K. był stan chorobowy wątroby, podnosząc, że zmarły miał wątrobę w takim stanie, który nie rokował ozdrowienia, a zgon z tego powodu był tylko z kwestią czasu oraz że patologiczny stan wątroby nie rokował powrotu do zdrowia, a tym samym uprawniałby D.K. w dalszym ciągu do otrzymywania renty w związku z chorobą zawodową. Okoliczność, czy marskość wątroby doprowadziłaby w przyszłości do zgonu D.K. pozostaje zaś bez żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy w której ustaleniu podlega wyłącznie okoliczność, czy przyczyną śmierci D.K. w sierpniu 1998 r. było schorzenie będące następstwem choroby zawodowej.

Skoro zaś z oceny dowodów zgromadzonych w tej sprawie nie wynika, ażeby choroba wątroby była choć jedną z przyczyn zgonu, to rozważania o związku, bądź braku związku marskości wątroby z chorobą zawodową, stanowiące trzon uzasadnienia apelacji, nie mogą mieć żadnego wpływu na ocenę prawidłowości zaskarżonego wyroku, bowiem są pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia.

Z tej samej przyczyny nie można uwzględnić zastrzeżeń apelującej dotyczących pominięcia przez Sąd Okręgowy rozważań w kierunku możliwości uznania zgonu za związany z chorobą zawodową, jeżeli śmierć wywołały równoległe dwie przyczyny, z których jedna miała związek z chorobą zawodową.

Taka sytuacja faktyczna w niniejszej sprawie bowiem nie zaistniała. Zgon D.K. spowodowała ostra niewydolność krążeniowo-oddechowa w przebiegu ostrego zatrucia alkoholem i nie ma żadnych przesłanek do przyjęcia, iż wystąpiły jakiegokolwiek inne współprzyczyny śmierci, w tym związane ze schorzeniem wątroby.

Kasacja wnioskodawczyni została oparta na zarzucie naruszenia przepisów postępowania: art. 233 § 1 w związku z art. 286, art. 391 w związku z art. 378 § 1 i w związku z art. 381, art. 382 w związku z art. 217n§ 2 oraz art. 278 § 1 w związku z art. 224 § 1 k.p.c. Zdaniem skarżącego, wbrew art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny pominął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego wykonującego sekcję

zwłok. Sąd powinien był wymieniony wniosek uwzględnić ponieważ nie zachodziła sytuacja określona art. 381 k.p.c. Tym samym Sąd naruszył przepis art. 382 k.p.c. Sądy pierwszej i drugiej instancji pominęły zgłoszony przez powoda środek dowodowy w postaci konieczności zasięgnięcia opinii biegłego dokonującego sekcji zwłok przyjmując, że sporne okoliczności zostały już dostatecznie wyjaśnione, co stanowi naruszenie art. 217 § 2 k.p.c. Zdaniem skarżącego naruszenie przepisów postępowania spowodowało, że nie było możliwe wykazanie Sądowi, iż w sprawie zachodziła analogiczna sytuacja do tej, która była przedmiotem wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1978 r., (III UKN 27/78) i sformułowanej tam tezy, że jeśli zgon nastąpił wskutek różnych chorób, z których przynajmniej jedna była chorobą zawodową – rodzinie przysługuje renta rodzinna z ustawy wypadkowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnie, w powołanym w kasacji wyroku z dnia 28 października 1978 r. (III URN 27/78, OSNC 1979/4/81) Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli zgon pracownika nastąpił wskutek różnych chorób, z których przynajmniej jedna była chorobą zawodową, to członkom jego rodziny przysługuje renta rodzinna na podstawie ustawy wypadkowej z 1975 r.

Stanowisko wyrażone w wymienionym wyroku należy uważać za aktualne w dalszym ciągu w zakresie spraw, do których znajduje zastosowanie ustawa wypadkowa i Sąd Najwyższy w składzie orzekającym stanowisko to podziela. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że w myśl tego stanowiska różne choroby, z których przynajmniej jedna była chorobą zawodową, muszą stanowić, każda z osobna, równowartą przyczynę zgonu pracownika. W rozpoznawanej sprawie tymczasem biegli zgodnie wykluczyli by zgon męża wnioskodawczyni nastąpił wskutek różnych chorób, z których przynajmniej jedna była chorobą zawodową. W myśl opinii biegłych przyczyną zgonu była ostra niewydolność krążeniowo-oddechowa w przebiegu ostrego zatrucia alkoholem. Biegli stwierdzali współistnienie choroby w postaci zmian marskich wątroby jako następstwo choroby zawodowej, zgodnie natomiast wykluczyli mechanizm śmierci w następstwie ostrej niewydolności wątroby.

Nie jest uzasadniony zarzut kasacji naruszenia art. 233 k.p.c. Sądy obu instancji wyprowadziły prawidłowe wnioski z opinii biegłych. Trafnie również uznały, że dopuszczenie kolejnego wnioskowanego przez wnioskodawczynię dowodu z ustnej opinii innego biegłego niż dokonujący sekcji zwłok w okolicznościach sprawy, nie jest celowe. Zgodnie z art. 217 § 2 k.p.c. sąd pominie środki dowodowe jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione. Oceniając trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego w tej mierze należy stwierdzić, że powołany przepis nie nawiązuje do ilościowego np. porównania opinii przemawiających za brakiem związku przyczynowego między schorzeniem i zgonem a opiniami przyjmującymi istnienie takiego związku, lecz do oceny wartości merytorycznej różnych dowodów w świetle reguł określonych art. 233 k.p.c. Z tego punktu widzenia zarzut kasacji naruszenia art. 233 k.p.c. jest bezzasadny ponieważ uargumentowane opinie biegłych jednoznacznie wykluczają chorobę w postaci marskości wątroby jako przyczynę zgonu. Pozostałe zarzuty kasacji naruszenia przepisów postępowania bądź to stanowią powołanie się skarżącej na ogólne zasady postępowania (naruszenie art. 391 w związku z art. 378 k.p.c.) bądź też wskazują na utrwalone w judykaturze zasady oceny postępowania dowodowego dokonywane przez sądy drugiej instancji które, zdaniem Sądu Najwyższego, w rozpoznawanej sprawie nie zostały naruszone.

Z przytoczonych motywów, skoro kasacja nie zawiera usprawiedliwionych podstaw na podstawie art. 393¹² k.p.c. w związku z art. 385 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.